بۆ ژنێ ب تنێ

ئیسماعیل سگێری

ناميلك: بۆ ژنێ ب تنێ
نڤيسەر: ئيسماعيل سگێرى
دەرهينانا هونەرى: مستەفا حەجى مەهيدى
چاپا: چارێ سالا ٢٠٠٧
هەژمارا سپارتنێ: ٣٢٧ل ١٩٩٩/٨/٢٢
بەلاڤكرن: پەرتوكخانا جزيرى

بسم الله الرحمن الرحيم

دیاری

بۆ دەیبابێت من ئـەوێت چۆینە بـەر دلۆڤانیـیا خـودێ.. هیڤیـیا هنـدێ ببیتـە جهـێ لێنـەگرتنێ ژ لایـێ خودێڤـە، ژ بـەر وێ تەخـسیرییا دبیـت مـن د دەرهەقێ واندا کربیت.

پێشگۆتن

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله

گەلــەك پــسیارێت تایبــەت ب ژنێڤــە دهاتنــە بەرنامەیێ (پسیار و بەرسڤ) ل رادیوویا دهۆكێ / دەنگێ یەكگرتوو.. ئەم پالداین ئـاخڤتنێ بـدەینێ و شریتەیەكێ بۆ تۆماركەین، بەلێ هـەروەكی ڤێـژی ب تـنێ، ب دورسـتی هەوجـەیی نەڤەتانـد، و پـسیارێت وان بـەردەوام یێـت بـۆ بەرنامـەی دئـێن. ڤێجا ئـەڤ نامێلكەیـە خزمەتەكـە ژ لایـێ منڤـە، بـۆ دەیـك و خویشكێت هێژا، دا ل بەر دەستێ وان بیت، بەلكی د گـەل كاسـێتێ بـەیاڤێ هەوجـەییێ پـتر بگریـت،

هیڤیـیـه جهـێ سوود و مفـایی بیـت، خـودێ ل مـن نـەگره ئەگـەر کەتبمـه د خەلەتیێـدا چونکی ئـەڤ کـاره سـپەهی و ژ دل مـن بـەس بـۆ خـودێ یـه و هیڤییه بەس بۆ خۆ وەرگریت، و هەر ئـەو دزانیـت کا چ د دلاندایه و ئنیەت بۆ کێ یه.

انه نعم المولى ونعم المجيب

ئیسماعیل سگێری

رۆژا ئەینی ٢٨/رەمەزانێ/١٤١٩

بۆ ژنێ ب تنێ
تێبینیەك دڤێت بێتە گۆتن

دەیك و خویشكێت هێژا ئەڤە چەند رێزەكن، تایبەتن ب كچا موسلمانڤە هیڤییا مە ئەوە جهێ مفایی بیت، و دەستپێكێ هیڤیدارین تێبینییێت خوارێ بەرچاڤ بێنە وەرگرتن:

١ـ ئاخڤتنا مە د ڤێ نامێلكێدا راستەوخۆ بۆ ژنێ ب تنێ یە ژ بەر هندێ ئەم چو بەرتەنگییێ نابینین ئەگەر تشتان ب ئاشكەرایی دیاركەین.

٢ـ ئەو تشتێت دبنە پەردە و نەهێلن ژن خۆ د دینێ خۆدا شارەزا بكەن نابێژنێ (حیاء) ئەوا كو پەسنێ وێ ب چاكی د فەرموودەیێت پێغەمبەریدا (ﷺ)، هاتییەكرن و دڤێت (حیاء) ژنێ گەرم كەت پتر دویڤچۆن و لێگەریانێ د دینێ خۆدا بكەت.

عائیــشا (رضي الله عنها) دبیّــژیت: ئــەسما هاتــە نــك پێغەمبەری و گۆتیٚ: ئەی پێغەمبـەریٚ خـودیٚ، ئـەم ژن ئەگـەر ژ بـیٚ نڤێـژیـیٚ بـۆرین، چـەوا خـۆ پاقـژ کـەین؟ پێغەمبـەری گـۆتیٚ: ئـاڤ و (سـابوینا سـیدرا) خۆ بینیت پاشی د دەستنڤێژا خۆ بـشۆت پاشـی بـلا سەریٚ خۆ بشۆت و بپەرخینیت هـەتا ئـاڤ دگەهیتـە نـاڤ هـەمی پرچـیٚ، پاشـی بـلا ئـاڤیٚ ب لەشـیٚ خـۆدا بکەت.

پاشــی بــلا هنــدە پــەمبی هــەلگریت و خــۆ پــیٚ پاقژکـەت، گـۆت: چـەوا ئـەی پێغەمبـەریٚ خـودیٚ؟ گۆتیٚ: (خۆ پیٚ پاقژ کەت) جارەکا دی گـۆت چـەوا؟ عائیــشا دبیّــژیت: مــن زانــی کــا پێغەمبــەری چ مەخــسەدە، ئینــا مــن گــۆتیٚ جهــیٚ خــوینیٚ پــیٚ پاقژکەت[1].

1 ـ بوخاری و موسلمی ڤەگێڕایە.

بەرێ خۆ بدەێ کا ئەڤێ چ پسیار کر و چەوا پسیار کر هەمی ژ بەر هندێ، دا د دینێ خۆدا شارەزا بیت و بریار و ئەحکامێت دینێ خۆ بزانیت.

٢ـ عائیشا دبێژیت: ئەز یا ل دەڤ پێغەمبەری بووم، دەیکا سەلیمی هاتە دەڤ و گۆتێ: ئەی پێغەمبەرێ خودێ: ئەرێ ژن ژی وەکی زەلامی خەونێ دبینیت، و ئەوا زەلام دبینیت ئەو ژی دبینیت (یان ئەوا بۆ زەلامی چێدبیت بۆ ژنێ ژی چێدبیت؟).. عائیشا دبێژیت: من گۆتێ: وەی بۆ تە ئەڤە چ ئاخڤتنە تو دبێژی ئەی دەیکا سەلیمی تە هەتکا ژنان بر، ئینا پێغەمبەری (ﷺ) بەرێ خۆ دا عائیشایێ و گۆتێ: (ئەی عائیشا تە خێرە، وەی بۆ تە ئەو چ ئاخڤتنە تو دکەی، بەلێ خەونێ دبینیت و هەکە وەسا دیت بلا سەرێ خۆ بشۆت)[٢].

---

2 ـ موسلمی ڤەگێڕایە

٣ـ عائيـشا دبێـژيت: ژنێـت ژ هـەمیيان چـێتر ژنێـت خـەلكێ مەدينەييێنـە.. شـەرمێ ئـەو نەدانـە پاش د دينێ خۆدا شارەزا نەبن و پسيارا دينـێ خـۆ نەكەن[3].

خويشكا هێژا پشتی ڤێ رۆنكرن و رێخۆشكرنێ، ئەم وان جوينێـت خـوينێ دێ دياركـەين ئـەوێت ژن دبينيت، ئەو خوينێت دڤێت ژن تێـدا ياشـارەزا بيـت و بريـار و ئـەحكامێت وان بزانيـت، دا بزانيـت كـا چەوا دێ خۆ ژێ تاهر و پاقژكەت.

3 ـ بوخارى و موسلم و ئەبى داوود و ئبن ماجەی ڤەگێڕايە.

ژن سێ جوینێت خوینێ دبینیت:

١ـ خوینا (عادێ)یە؛ ئانکوو حەیزێ کو ئەم دبێژینێ: خوینا بێ نڤێژیێ (کراسێ بێ نڤێژیێ).

٢ـ خوینا نیفاسێ (یا بچویکبوونێ): ئەو خوینە ئەوا د گەل بچویکبوونێ دئێت، یان ژی وەختێ بچویك ل بەر دچیت.

٣ـ خوینا ئستیحازێ کو پشتی عادێ دئێت.

ب ئانەهیا خودێ ب کورتی و ساناهی دێ ئەحکامێت ڤان هەرسێ رەنگێت خوینان بۆ ژنا موسلمان دیارکەین.

١ـ جوینا ئێکێ: خوینا عادێ یە؛ ئانکوو بێ نڤێژیێ، ئەڤە ئەو خوینە: ئەوا ژن دبینیت، نە ژ

بەر بچویکبوونێ یان ژ نەساخییێ، و ئەڤ خوینە بۆ ژنێ دبیتە عادەت و هەمی هەیڤان دبینیت، و ئەڤ خوینە تشتەکێ سروشتییە، هەروەکی پێغەمبەر (ﷺ) دبێژیت: (دیتنا خوینێ تشتەکە، خودێ بۆ کچێت ئادەمی ڤیایی و حەزکرییە)[٤].

ڤێجا ڤێرێ دەرفەتە ئەم چاڤینك و ئیشارەتەکێ بدەینە دیاردەیەکا نە جوان د ناڤ ژناندا ئەوژی ئەڤەیە:

گەلەك جاران مرۆڤی گولێ دبیت ژن ئان کچ دبێژن: ئەڤە چ کراسە ژن دکەڤیتە تێدا؟! ئەڤە چ خوینە ژن دبینیت؟! هەما هەر ژ بەر بێ ئیقبالییا وێ یە! هندی ژنا بێ ئیقبالە لەوا ڤێ خوینێ دبینیت!

4 - بوخاری و بەیهەقی ڤەگێڕایە.

ڤێجا دێ بینی یا ژ خۆ عێجزە وەختێ دکەڤیتە د ڤی کراسیدا و خوینێ دبینیت.

بەلێ ئەگەر بزانیت کا چ کەرەمە خودێ (ب دیتنا ڤێ خوینێ) د گەل کری؟ و کا ئەڤ خوینە چ ژ وێ ددەتە پاش، و ئەگەر ئەڤ خوینە نە دیتبا کا دا چ ب سەرێ وێ ئێت، شوینا ئەڤ بێزارییە کربا، دا پتر شوکرا خودێ کەت، دا پتر خودێ ل بیرا خۆ ئینیت نەخاسمە دەمێ دکەڤتە د ڤی کراسیدا.

چونکی ژن هەر هەیڤێ خەرزەکی پەیدا دکەت، و ئەڤ خەرزە (**بويضة**) د ناڤ خوینێدا پەیدا دبیت، و ئەڤ خوینا هەنێ پیس دبیت، ڤێجا ئەگەر ئەڤ خوینە دەرنەکەڤیت، دێ بیتە ئەگەرێ هندێ خوینا پیس بمینیتە د لەشێ ژنێدا، یان ژی د ناڤ لەشێ وێدا بگەریێت، ئەگەر ژنێ نەئێخیتە بەر مرنێ، دێ

بەرهنگاری ئیزا و زیان و ئێشان کەت، یان ژی دێ خەرزی پیسکەت و بیتە ئەگەرێ نەهێلانا ژیانێ تێدا، د ئەنجامدا عەیال نابن. ڤێجا ژ کەرم و خنێکا خودێ، ژن هەیڤێ جارەکێ ڤێ خوینێ دبینیت و ب ڤی رەنگی ئەڤ خوینا پیس ژ لەشی دەردکەڤیت، ڤێجا ئەڤە کەرەمە و نە بێ ئیقبالی و بەخت رەشیيە، و ئەگەر هەر هەیڤێ د گەل پەیدابوونا خەرزی خوین نە دیتبا، دا بەرهنگاری مەترسیێت (ئەنجام پیس) بیت.

ژیێ چەندێ ژن خوینێ دبینیت:

عادەتەن کچ د ژیێ (٩) سالیێ ویڤەدا ڤێ خوینێ دبینیت.

بەری ڤی ژی:

و ئەگەر بەری ڤێ ژی کچێ خوین دیت نائێتە هەژمارتن عادە و بێ نڤێژی، و ئەحکام و بریارێت بێ نڤێژی و عادێ ناکەڤنە سەر. ئەڤە مە زانی باراپتر ژ ژنان ژ ژیێ (٩) سالیێ ویڤە دەست پێ دکەن و ڤێ خوینێ دبینن.. بەلێ یا فەرە بزانین کا هەتا ژی و عەمرێ چەندێ ڤێ خوینێ دبینیت؟.

- هندە زانا دبێژن: ئەڤ چەندە یا گرێدایە ب سەروبەرێ ژنانڤە، ئانکوو ئائێتە سنووردارکرن، ژ ژنەکێ بۆ یا دی جودایە، دبیت ئەڤ کراسە د گەل ئێکێ هەتا ژیەکێ درێژ ڤەکێشیت و ئێکا دی وەسا نەبیت.

ـ هندە زانایێت دی دبێژن: هەتا سالا (٥٠)یێ دبینیت و ژ پێنجییێ وێڤەتر ڤێ خوینێ نابینیت، و ئەڤە ژی ڤێ چەندێ دگەهینیت کو ژ ژییێ (٩ـ٥٠) سالییێ دبنییت، ئانکوو (٤١) سالان ژن ڤێ خوینێ دبنییت.

و هەر وەختێ د ناڤبەرا (٤١) سالییێ ئەڤ خوینە دیت، خوینا عادێ یە و ئەحکامێت خوٚ یێت هەین کو دێ پشتی چەندەکێ ئێنە دیارکرن.

بەلێ پێدڤییە ئەم بزانین مەرج نینە کو ژن پشتی پێنجی سالییێ نەکەڤیتە د عادەیدا ژ بەر کو چو بەلگە و نیشانێت گوٚمانبڕ بوٚ مە ب ڤێ چەندێ ژ پێغەمبەری (ﷺ)نەهاتینە.

و هەر گاڤا ژنەکێ ژ پێنجییێ و وێڤە ئەڤ خوینە دیت بلا بزانیت عادەیە و ئەحکامێت عادەی ل سەر دئێنە دانان.. راستە باراپتر ژ ڤی ژی نابینن، بەلێ ئەگەر هات و دیت هەر ئەو حوکمێ هەی.

نیشانا بالغبوون و گەهشتنێ:

دیسا هەما کچێ ئەڤ خوینە دیت رامانا وێ ئەوە ئەڤ کچە بالغ بوو و گەهشت، دڤێت ئەحکامێت بالغبوونێ ل سەر بێنە دانان ژ بەر کو ئەڤ خوینە نیشانە ل سەر هندێ. و دڤێت پشتی ڤێ.. نڤێژان بکەت و ژێ نەچن و رۆژییان بگریت و هەمی ئەرکێت ئیسلامی (ژ رۆژی و نڤێژ و حەج و زەکات و هەلبەت ل دویڤ هندەك مەرجان) ل سەر دکەڤن.

نیشانێت بالغبوونا کچێ:

١ـ دیتنا ڤـێ خـوینێ: خـۆ ئەگـەر بـەری نـەھ سالىیێ ژی بیت.

٢ــ ئەگــەر کــچێ خــوین نــەدیت و ژىیــێ وێ گەھشتە پازدە سالىیێ.

٣ـ ئیحتیلام بۆ چێدبیت و خەونێ ببینیت.

٤ـ ل دویڤ گۆتنا هندەك زانایان ئەگـەر مـوی ژی هاتن.

و هـەر گاڤـا ئێـك ژ ڤـان نیـشانان بـۆ دیـاربوون رامانا وێ ئەوە ئـەڤ کـچە یـا بـالغ بـووی و دڤێـت ب ئەرکێت موسلمانەتىیێ رابىیت.

رەنگێ خوینا عادێ:

١) ڤـێ خـوینێ چـەند رەنگێـت هـەین، ژ وان: رەنگەك ب تنێ یێ تایبەتـە ب خوینـا عادێڤـە، ئـەو ژی ئەڤەیـە: یـێ رەشـە نیـشان ل سـەر چـەندێ پێغەمبەر (ﷺ) دبێژیتە (فاتیما)یا كچا حوبەیشی: (هندیكە خوینـا عـادێ یـە یـا رەشـە و یائاشـكرایە.. ڤێجا هەر گاڤا تـە ئـەڤ رەنگە دیت، دڤێت تـو خـۆ بگری، و نڤێژان نەكەی و رۆژیـان نـەگری، و هـەر گاڤا هاتە گوهۆرین و بـوو رەنگـەكێ دی بزانـە تـو ژ عادێ دەركەڤتی و نڤێژێت خۆ بكە)[٥].

بـەلێ نـەكوو ئـەڤ رەنگـە ب تنـێ هەیـە، بـەلكی هنـدەك جـار هنـدەك رەنگێـت دی ژی یێـت هـەین، بەلێ رەنگێ بنەتار و سەرەكی یێ رەشە.

[5] ـ نەسائی و ئەبی داوودی ڤەگێڕایە.

٢) رەنگێ سۆر، بەلێ دڤێت وەکی ژن ڤی رەنگێ خوینێ دبینیت، ڤان خالان بەرچاڤ وەرگریت:

١ـ ئەگەر د رۆژێت بێ نڤێژیێ خۆدا رەنگێ خوینێ یێ سۆر دیت، ئەڤە رامانا وێ ئەوە کو خوینا عادێ یە، و ئەحکامێت عادێ دێ کار پێ کەت.

٢ـ ئەگەر پێشیێ خوینا رەش دیت هەتا رۆژێت وێ یێت ئاشکرا (کا چارن یان پێنجن... هتد، هەر ئێکێ ل دویڤ عادا وێ)) بۆرین پاشی ئەڤ خوینە سۆر بوو، وی وەختی ئەو خوین نەیا عادێ یە و بەس ئەو رۆژێت خوینا رەش ب تنێ دئێنە هەژمارتن عادە، و رۆژێت دی ئەوێت خوین تێدا سۆربووی نەعادەنە و حوکم و بریارێت خۆ یێت هەین، ئەڤە ژی هەروەکی ئیمامێ شافعی دبێژیت.. و بەلگە ژی ئەو فەرموودەیا بۆریە یا فاتیمایا کچا حوبەیشی.

(٣،٤،٥) ـ رەنگێ دىیێ ڤێ خوینێ رەنگێ رەنگێ شێلىیە یان رەنگێ تام سپی و رەشە وەکی ئاڤا پیس و شێلی، یان رەنگێ زەر وەکی ئەداڤێ یان کێمێ یە.

دیسا یا پێدڤیە ئەگەر ژنێ ئەڤ رەنگێت خوینێ دیتن دڤێت تێبینىیا ڤان خالێت خوارێ بکەت:

١ـ کچا ژی و عەمرێ وێ ژ (٩) سالیێ کێمتر یان ژی کچا نە شویکری ئەگەر ڤی رەنگێ خوینێ بەری خوینا رەش یا عادێ ببینیت، ئەو خوین نەیا عادێ یە و ئەحکامێت عادێ بۆ نینن، کچ دێ هەر مینیت پاقژ و هەوجە ناکەت سەرێ خۆ بشۆت، بەس د ڤی کراسیدا دەستنڤێژێ دشکێنیت و جهێ ڤێ دکەڤیت ژ جلکان پیس دکەت.

٢ـ ئەگەر ژن پاقژ بوو ژ عادێ و پشتی سەرێ خۆ شویشتی و پاقژبووی، ژن ڤی رەنگی ببینیت، دیسا نە عادەیە و بلا پەریشان نەبیت، ئەڤ خوینا ڤی رەنگی بەس دەستنڤێژێ دئێخیت.

بەلگە و نیشان ژی سەرهاتیا دەیکا عەتیەیییە دبێژیت: (مە رەنگێ شێلی و زەر، پشتی پاقـژبوونێ نەحسێب دکر عادە و بێ نڤێژی)[6].

ژ ڤێ فەرموودەیێ ئاشکەرا دبیت کو پشتی پاقـژبوونا ژنێ ژ عادێ، ئەگەر خوینا شێلی یان زەراتییەکێ ببینیت ئەو نە عادەیە، و ژن یا پاقژە، و دڤێت رۆژی و نڤێژێت خۆ ژ خۆ نەبەت.

٣ـ بەلێ ئەگەر ئەڤ رەنگێ خوینێ، وەکی هندەك زانا دبێژن تێکەل د گەل خوینا خۆ و د رۆژێت خۆدا دیت ، ڤی دەمی دێ ئێتە هەژمارتن عادە، چونکی:

★ ئێك: تێکەلیا خوینا وێ یا سەرەکی بوو.

★ دوو: هەر د رۆژێت خۆ یێت ئاشکەرادا دیت.

---

6 ـ بوخاری و ئەبی داوودی ڤەگڕایە.

خوینا عادیێ چەند رۆژان ڤەدکێشیت:

باراپتر ژ زانایان دبێژن: ژ شەڤەك و رۆژەکان کێمتر نینە، ژ ڤێ بۆچۆنێ دئێتە زانین، ئەگەر شەڤەك و رۆژەکان کێمتر هاتە دیتن، ئەو نەعادەیە[7] و ژ پازدە رۆژان پتر ناکێشیت.

دیسا ئەڤە ژی وێ دگەهینیت کو پشتی رۆژا پازدێ نەعادەیە و دڤێت سەرێ خۆ بشۆت و نڤێژێت خۆ بکەت، بلا خوین بەردەوام ژی بێت.

بەلگە و نیشان ژی فەرموودەیا پێغەمبەری (ﷺ) دبێژیت: (دبیت هندەك ژن ژ هەوە نیڤا

[7] ـ هەر چەندە هندەك زانا وەنا بێژن وەکی ئەوزاعی، دبێژن : دبیت ژن ئێڤاری ببینیت و سپێدێ پاقژببیت یان ژی بەروڤاژی. بەلێ پا جمهور د گەل هندێ یە کو وەختێ وێ یێ ژ هەمیا کێمتر شەڤەك و رۆژەکن.

عەمرێ خۆ نڤێـژان تێـدا نەکەن.... فـەرموودە)[٨].
ئەڤـە ڤـێ دگـەهینیت کـو یـا هنـدەکان پـازدە رۆژان دکێشیت و چو هەیڤ ژ سیه رۆژان نابۆرن هەلبـەت هـەیڤێت عـەسمانی، و هـەر هـەیڤێ پـازدە رۆژان نڤێـژان تێـدا نەکـەن ئەڤـە رامانـا وێ ئـەوە: نیڤـا عـەمرێ خـۆ نڤێـژ تێـدا نەکـەن، هـەروەکی پێغەمبەری (ﷺ) گۆتی.

8 ـ هەرچەندە ئەڤ فەرمودەیە گەلەکا لاوازە.. بەلێ زانایێت بۆ ڤێ بۆچوونێ چوین ئەڤەنە: مالکی و شافعی و سەوری و ئەبو حەنیفە بنێرە: المغنی لابن قدامه ١/ ٣٥٦.

ئەریٚ رۆژێت هەمەیان هندی ئێکن؟

دڤێت ژن بزانیت ئەڤ کراسە د مابەینا شەڤەك و رۆژەکاندا هەتا پازدە رۆژان ڤەدکێشیت. بەلێ هەر ژنەکێ رۆژێت خۆ یێت خۆسەر یێت هەین. ڤێجا هندەك چار رۆژان دبینیت، و هندەك سێ رۆژان و هندەك پێنج رۆژان، و هندەك شەشان.. و هندەك حەفت رۆژان.

بەلێ کتێبێت فقهی دبێژن: باراپتر ژ ژنان عادا وان د ناڤبەرا (٦ـ٧) رۆژاندایە، بەلێ ئەڤە هندێ ناگەهینیت کێمتر یان پتر نینە، کێمتر دبیت هەتا شەڤەك و رۆژەکان و پتر دچیت هەتا دەه و دوازدە و هەتا پازدە رۆژان.

ئەرێ ژن چەوا دێ رۆژێت خۆ زانیت؟

ئەرێ ژن دێ چەوا عادا خۆ زانیت؟ و دێ کەنگی زانیت ئەڤە عادا وێ یە؟

ژن هەتا کو بزانیت رۆژێت وێ چەندن و کا هەر جـار چـەند دمینیـت، دڤێـت هـەمی هـەیڤان سەحکەتێ کا دێ چەند رۆژان خوینا وێ ڤەکێشیت و یا پێدڤیە ژن ڤان تشتان بزانیت:

١ـ هـەیڤا خـۆ بزانیـت کـا چـەند رۆژان تێـدا یـا پاقـژە، و چـەندان ژی خـوینێ تێـدا دبینیـت. و رۆژێت خۆ نەهێلیتـە ب هیڤیـا (دیـتن و نـەدیتنا) خوینێڤـە هـەروەکی هنـدەك نڤێـژی دهێلنـە ب هیڤیا بانگیڤە ئەگەر بانگ دا وەختێ نڤێژێ یـە، و نوزانیـت کـەنگی وەخـت دئێـت و کـەنگی ژی

دەردکەڤیت ئەگەر ب بانگی نەبیت، ڤێجا ژن ژی هەر وەبکەت نەزانیت کەنگی دئێت و کەنگی تمام دبیت.

بۆ نموونە ئەگەر عادا وێ پێنج رۆژ بن، دڤێت بزانیت پێنج رۆژان ژ سەرێ هەیڤێ یان نیڤا هەیڤێ یان ژ سێکا وێ یا د عادەیدا، و (٢٥) رۆژان یا پاقژە.

٢ـ دڤێت بزانیت کا کەنگی خوینێ دبینیت، سەرێ هەیڤێ یان نیڤا وێ یان دویماهیا وێ، دڤێت بزانیت کا ئەڤ (٥) رۆژە کەنگینە و کا د کیش وەختی دانە ژ هەیڤێ.

٣ـ دڤێت بزانیت کا کەنگی پاقژ دبیت، سەرێ هەیڤێ یان دویماهیا وێ پاقژ دبیت.

ئەڤە هەمی بۆچی؟

ئەڤ خالە د فەرن بزانیت چونکی هەر دەمێ وێ ئەڤ چەندە زانی و گرتن، وی وەختی ژنێ عادێ خۆ گرت و دەسنیشان کر، دەمێ وێ رۆژێت خۆ سنووردارکرن و گرتن، د وان رۆژاندا دێ خۆ ژ نڤێژ و رۆژییان دەتە پاش، و ئەگەر ژێ دەرکەڤت دێ دەست ب نڤێژ و رۆژییێت خۆ کەت.

ئەگەر ژ عادێ خۆ پتر خوین دیت؟

هەر وەختێ وێ زێدەتر ژ عادا خۆ خوین دیت، دڤێت بزانیت ئەو رۆژێت زێدە، ئستیحازەنە نە عادەنە.

ل ڤێرێ دبیت ئەڤ پسیارە بێتە پێش و دبیت ل سەر دلێ گەلەك ژنانە و حەزدکەن بێتەکرن: ئەرێ عادە هندە رۆژ بوون و هندێ کێشا؟ (هەر جار پێنج رۆژ بوون. ڤێ هەیڤێ ب تنێ دەه رۆژان کێشا).

ئها ئەڤە وی وەختی دێ پێنج رۆژان ب تنێ خۆ گریت و ژ پێنجان وێڤە دێ سەرێ خۆ شۆت و هەمی ئەرك دکەڤنە سەر.

ئەگەر رۆژێت خۆ نەزانین؟

ئەگەر کچێ یان ژنێ عادێ خۆ نەزانی کا چەند رۆژان خوینێ دبینیت، و چەند رۆژان یاقژ دبیت، وی وەختی دێ چەوا حسێب کەت، و بەردەوام خوینێ دبینیت؟ ئەگەر ژن یا هۆسا بیت و بەری هینگی رۆژێت خۆ نەگرتینە، عادا وێ دێ ئێتە حسێبکرن ل دویڤ عادا باراپتر ژ ژنێت وێ دەڤەرێ، نەخاسمە ژنێت نێزیکی وێ و مرۆڤ و کەس و کارێت وێ ژ ژنان، و باراپتر ژی د ناڤبەرا ڤان دوو رۆژاندانە شەش یان حەفتن.

ژنەکێ خوینا وێ هەر دهات و نەدزانی کانێ کەنگی خوینا عادێ یە و کەنگی نە و بەری هینگێ رۆژێت خۆ نەدزانین کا چەندن و کەنگینە، و پسیارا خۆ ب (ئوم سەلەمە) کر، ئینا (ئوم سەلەمە)

هاته دەڤ پێغەمبەری هەر ئەو پسیار ژ پێغەمبەری (ﷺ) کر، ئینا گۆتیێ: (بلا وان شەڤ و رۆژێت بەری نوکە خوین تێدا ددیت، کا چەند بوون، بلا خۆ تێدا بگریت و نێڤژان تێدا نەکەت، و پاشی بلا خۆ بشۆت و نڤێژێت خۆ دەست پێ بکەت)[9].

دێ ب چ زانیت ژ بێ نڤێژییێ دەرکەڤت؟

دوو رێك یێت هەین بۆ ڤێ زانینێ:

١ــ ئەگەر رەنگێ خوینێ هاتە گوهۆرین ژ رەشاتییێ بۆ زەراتییێ، یان شێلی بوو و بۆری.

٢ـ ئەگەر رۆژێت خۆ زانین ژ هەیڤێ کا چەندن، وی وەختی ئەڤ رۆژێت ئاشکرا بۆرین رامان ئەوە ژ عادێ دەرکەڤت.

9 ـ نەسائی ڤەگێڕایە.

هندەك تێبینی د گەل پاقژییێ:

پێدڤییە ئەگەر ژن پاقژبوو تێبینییا ڤان خالان باش بکەت، کا ئەو چ وەختە تێدا پاقژبووی:

١ـ ئەگەر بەری بانگێ سپێدێ پاقژبوو: بلا بزانیت نڤێژا سپێدێ لێ کەڤت دڤێت ژێ نەچیت، دیسا ئەگەر رەمەزان بیت دڤێت وێ ڕۆژییێ ژی بگریت.

٢ـ بەلێ ئەگەر پشتی بانگێ سپێدێ پاقژبوو رۆژییا وێ رۆژێ ل سەر نینە، بەلێ نڤێژا سپێدێ یا وێ رۆژێ لێ دکەڤیت و دڤێت ژ خۆ نەبەت.

٣ـ دیسا پێدڤییە تێبینییا وی وەختی بکەت ئەوێ ئەو تێدا پاقژبووی کانێ چ وەختە، وەختێ چ نڤێژێ یە، ئەو نڤێژ ل سەر کەڤت، هندەك ژن

وەختێ عەیشا پاقژ دبن، بەلێ خۆ گیرۆ دکەن هەتا سپێدێ، ب ڤی رەنگی ئەو یا گونەهکارە، ژ بەر کو وێ نڤێژا عەیشا و سپێدێ ل خۆ برن.

٤ـ راستە وەختێ پاقژبوو ل سەر ناکەڤیت ئێکسەر و بێ گیرۆکرن سەرێ خۆ بشۆت، بەلێ پا پێدڤییە هند گیرۆ نەکەت وەختێ وێ نڤێژێ ببۆریت؛ ئانکوو ئەگەر دەستپێکا نڤێژا نیڤرۆ پاقژبوو بلا هند گیرۆ نەکەت هەتا وەختێ نڤێژا ئێڤاری دئێت و نڤێژا نیڤرۆ لێ دچیت.

٥ـ ئەگەر د هەیڤا رەمەزانێدا بیت و بەری بانگێ مەغرەب، خۆ ب چەند وەختەکێ کێم ژی بیت، دڤێت رۆژییا خۆ بخۆت و رۆژییا وێ دکەڤیت. دیسا ئەگەر بەری بانگێ سپێدێ ب دەمەکێ کێم ژی پاقژبوو، دڤێت وێ رۆژێ یا ب رۆژی بیت.

شەنگستەکێ زێرین د ڤی بابەتیدا ئەوە کو ژن بزانیت کەنگی دێ ئەحکامێت پاقژیێ ل سەر خۆ دانیت و کەنگی پێت بێ نڤێژیێ:

هەر وەختێ خوین دیت و زانی یا عادێ یە دڤێت خۆ بگریت و نڤێژان نەکەت، و هەر گاڤا پاقژبوو یان رەنگێ وێ هاتە گوهۆرین، دڤێت خۆ بشۆت و نڤێژێت خۆ بکەت.. خۆ بلا بیستەك ژی بیت، هەروەکی ئبن عەبباس ڤێ چەندێ دبێژیت.

ئەرێ رۆژ بەلاڤە دبن؟

دبیت عادا ژنێ د هەیڤەکێدا هندەك جاران بەلاڤ ببیت، بەلێ گەلەك کێم، ئەگەر بێژین: چار رۆژن بەلێ ئەڤ چار رۆژە ل گەلێك نەهاتن.. و ئەڤ چار رۆژە، سەرێ هەیڤێ رۆژەکێ هات، وپاقژبوو، پشتی دەه رۆژان رۆژەکا دی هات، پشتی هینگێ پاقژبوو، و ب چەند رۆژەکێت دی جارەکا دی رۆژەکێ دیتەڤە، ئەرێ حوکمێ ڤی کراسی چیە؟

حوکمێ ڤێ ل دویڤ گۆتنا کورێ عەبباسی (رضي الله عنهما) دێ هۆسا بیت: ئەگەر ژنێ خوین دیت بلا نڤێژان نەکەت، و ئەگەر پاقژبوو خۆ هەکە سەعەتەك بیت، بلا خۆ بشۆت و نڤێژان بکەت.

ڤێـرێ پـسیارەك گەلـەك جـاران دئێتـەكرن و دبێـژن: ئـەرێ ئـەو نڤێـژ و رۆژیـیێـت كەڤتینـە د ناڤبـەرا وان رۆژانـدا كـا چـەوانن و ئـەو رۆژیـیێـت گـرتین كـا دێ گریتەڤـە یـان نـە؟ بەرسـڤ نـەخێر ناگریتەڤە و نڤێژ و رۆژیـیێت وێ د دورستن.

خوینا بچویكبوونێ:

جـوینێ دووێ پـشتی خوینـا عـادێ دبێـژنێ: (نفـاس) ئـانكوو خوینـا د گـەل بـچویكبوونێ و ئـەو خوینـە ئـەوا ژن دبینیـت پـشتی بـچویكبوونێ.. یـان پشتی بچویكێ وێ ل بەر دچیت.

ئەڤ خوینە چەند دمینیت؟

ب کێمـی چ سـنوور و توخیـب بـۆ نیـنن، دبیـت پـــشتی بـــچویکبوونێ ب دەمـــەکێ کـــێم بێتـــە راوەســـتاندن و دبیـــت چـــەند بیـــستەکان خـــوین نەکێشیت ژ بەر ڤێ چەندێ یا پێدڤیە ژنا بچویك دبیت تێبینیا ڤان خالان بکەت:

١ـ هەر گاڤا خوینا وێ راوەستیا پـشتی بـچویکبوونێ یـان بەرچـۆنێ، دڤێـت خـۆ بـشۆت و نڤێـژێت خـۆ بکەت، خۆ هەکە سـەعەتەك ژی بیـت. ڤێجا ئەگـەر سەعەتەکێ کێشا یان رۆژەکێ یان دوویان، پێدڤیـیە بزانیت کو ئەڤە (چلکە) و چلك نە یا گرێدایییە ب چل رۆژانڤە، بەلێ ب راوەستیانا خوینێڤەیە.

٢ــ چ فــەرق و جــوداهی د ناڤبــەرا بەرچــۆنێ و بچویکبوونێ د حوکمیدا نینە.

٣ـ ئەگـەر ژنـێ بـچویك بـوو و خـوین نـەدیت، (هندەك جاران ئەڤـە چێدبیت)، وی وەختـی هـەما دێ ئێکسەر سەرێ خۆ شۆت و نڤێژان کەت.

٤ـ ژن هـەروەکی زانـا دبێـژن پـتر ژ چـل رۆژان خـوینێ نابینیـت ژ بـچویکبوونێ، یـان ژ بەرچـۆنێ، بەلێ ئیمامێ شافعی دبێـژیت: دبیـت بگەهیتـە (٦٠) رۆژان ژی، بــەلێ بــاراپتر ژ ژنــان چــل رۆژان پــتر خوینێ نابینن.

و بــاراپتر ژ ژنــان دبێــژن: هــەر وەختــێ ژ چـل رۆژان بۆری یێت زێدە نائێنە هـەژمارتن ژ نیفاسـێ، و دێ ســەرێ خــۆ شــۆت و ئــەحکامێت پاقــژبوونێ پێگیرییـێ پـێ کـەت، بـەلێ گەلـەك ژن ژ بـەر نـاڤێ چـلێ یـان (چلکان)، گەلـەك خـۆ ڤـەدهێلن و گـیرۆ دکـەن و نڤێـژان ناکـەن هـەتا چـل رۆژ ب سـەرڤە نەچـن، بـەلێ ئەڤـە یـا خەلەتـە. یـا پێدڤییـە ژن یـا

هشيار بيت چلك هندێ ناگەهينيت كو چل رۆژان ناچێبيت نڤێژان بكەت، بەلكى رامان ژێ ئەوە دبيت هندەك هەتا چل رۆژان ڤەمينن.

٥ـ (سەروبەرەكێ نە بەر ئاقل) وەختێ چل رۆژێت ژنێ ب دويماهى دئێن چل بەركان دهەلگريت و ب سەرێ خۆ دادكەت وەختێ سەرێ خۆ دشۆت، ڤى تشتى ژى چو بۆ نينە و يا ل سەر ژنێ ئەوە بەس سەرێ خۆ بشۆت و چو بەركان ناهەلگريت و چو بۆ ڤێ چەندێ نينە.

پسيار: ئەرێ ئەو خوينا ژن بەرى چەند رۆژەكان دبينيت بەرى بچويكبوونێ چ خوينە؟

بەرسف: ئەو خوينا ژنا ب حال دبينيت بەرى بچويكبوونێ ب رۆژەكێ يان ب دوو رۆژان، و نيشان هەين وەكى ژانێت بچويكبوونێ، ئەو خوينا چلكا و نيفاسێ يە ژن نڤێژان تێدا ناكەت. بەلێ ئەگەر

بــەری بــچویکبوونیٚ ب چــەند رۆژان دیــت و چــو نیشانیٚت هندیٚ نەبن ئەڤە خوینا بـچویکبوونیٚ یـە، نائیٚته هـەژمارتن خوینـا چلكان و بـیٚ نڤیـٚژیـیـٚ، و ژن دیٚ بەردەوام بیت د نڤیٚژیٚت خوٚدا.

پسیار: ئەریٚ ئەگەر ژنا ب حال خـوین دیـت ئـەو عادەیه یان نە؟

بەرسڤ: باراپتر ژ زانایـان د گـەل هندیٚنـە ژنـا ب حال خوینا عادیٚ نابینیت و ئەگەر خوینەك دیت و ئـەو یـا ب حـال ئـەو نـە خوینـا عـادیٚ یـە و نائیٚتـە هەژمارتن عادە و دیٚ نڤیٚژ و عیبادەتیٚ خوٚ كەت.

پــسیار: چ بــوٚ هەیــە ژنــا چــلكدار دەرنەكــەڤیت ئەگەر ئەجنە دیٚ هلنگیٚڤن؟

بەرسڤ: چ بوٚ ڤیٚ چەندیٚ نینە، و چ جهیٚ بڤیٚـت بچیتیٚ و كەنگی ژنا چلكدار دشیٚت بچیتیٚ.

ئەحکامێت عادێ (بێ نڤێژییێ) و نیفاسێ (بچویکبوون و بەرچۆنێ)

١ـ هەر وەختێ ژن بکەڤیتە د کراسێ عادێ و بچویکبوونێدا، نابیت نڤێژان بکەت و رۆژیان بگریت، بەلکی نە دورستە و حەرامە د ڤی کراسیدا رۆژی و نڤێژان بکەن، و ئەو رۆژییێت ژێ دچن دێ بۆ خۆ گریتەڤە بەلێ نڤێژان ناکەتەڤە، ژ بەر چ؟: ژ بەر کو ئیسلامێ دلۆڤانی و رەحم یا پێ بری، ژ بەر کو هەر هەیڤێ چەند رۆژان دکەڤیتە د ڤی کراسیدا و هەر هەیف ئەگەر نڤێژێت ژێ چۆین بکەتەڤە ئەڤە دێ یال سەر گران بیت و زەحمەت بیت.

بەلێ رۆژی سالێ جارەکە، و زەحمەت تێدا نینە. ل سەر ڤێ چەندێ، پسیار ژ دەیکا مە موسلمانان

(عائیــشا)یــێ هاتــەکرن: ئــەرێ بۆچـی ژن د کراســێ عادێدا نڤێژێت ژێ چۆین ناکەتەڤـە، بـەلێ رۆژیـیـان دگریتەڤە، ئینـا گـۆت: وەختـێ ئـەم ژی دکەڤتینـە د ڤی کراسیدا پێغەمبەری (ﷺ) فـەرمانا مـەدکر ئـەم نڤێژان نەکەینەڤە و رۆژییان بگرینەڤە[10].

٢ـ وەختێ دکەڤیتە د ڤی کراسیدا، چۆنا زەلامـی بـۆ نڤینـا وێ یـا حەرامـە و نـە دورسـتە مەخـسەد جهـێ نــامویس و شــەرەفێ یــێ حەرامــە، دەلیــل و نیشان گۆتنا خودێ یـە: ﴿ويسألونك عن المحيض قل هو أذى فاعتزلوا النساء في المحيض ولا تقربوهن حتى يطهرن﴾ [11].

ئانکوو پسیارا بێ نڤێـژییێ (چـۆنا نڤینـا ژنـێ د بێ نڤێژییێدا) ژ تە دکەن (ئەی موحەممەد) بێـژە:

---

[10] ـ موسلمی ڤەگێڕایە.

[11] سۆرەتا ئەلبەقەرە، ئایەتا : ٢٢٢ .

بـێ نڤێـژی (نڤینـا ژنـێ د بـێ نڤێژیییێـدا) زیـان و ئیزایه، نەچنه نڤینا ژنێ د بێ نڤێژیییێدا و نێزیك نەبن (مەخسەد نەچنه نڤینا وێ) هەتا پاقژ دبیت.

پسیار: باشه ئەگەر زەلام چۆ نڤینا ژنا خۆ د ڤـی کراسیدا کا چ ل سەر زەلامی یان ژنێ دچیت؟

ئەگەر هەردوویان زانی، دڤێـت ژن رێکـێ نەدەتـه زەلامـی، و زەلام ب خـۆ ژی بـلا وەنەکـەت.. ئەگـەر زانـی و ب دلێ هـەردوویان نڤـین چـێبوو، ئەڤـه وان گونەهەکا مەزن کر و ژ کەبائیرانه، و دڤێـت بـۆ خـۆ تەوبه بکەن و جارەکا دی نەزڤرنه ڤێ چەندێ.

ئیمـام ئەحمـەد دبێـژیت: ئەگـەر بزانیـت نـه دورسته و حەرامه و دیـسا بکەڤیتـه تێـدا دڤێـت بـۆ خـۆ تەوبـه بکـەت و سـزا ژێ دکەڤیتـه سـەر کـو کەفارەته، ئەو ژی دینارەك یـان ژی نـیڤ دینـاره دێ

کەتە خێر، مەخسەد ژێ دیناریێ زێرییە ئەوێ ل سەر وی وەختی دهاتە ب کارئینان.

باشە پا ئەگەر خەلەت بوون و هەردوویان نەزانی کو حەرامە؟

وی وەختی (ان شاء الله) چو گونەه ل سەر وان نینە، بەلێ پێدڤییە وەختێ دزانن بۆ خۆ تەوبە بکەن و جارەکا دی لێ نەزڤرن.

٣ـ ژنا شویکری بەس جهێ نامویسێ ب تنێ نابیت زەلام نێزیك ببت وەکی دی ژن یا پاقژە و چو ژ لەشێ وێ پیس نابیت، خۆ جلکێت وێ ژی، بەس ئەو جلك نەبیت ئەوێ خوین مایە پێڤە و جلکێ دی ئەوێ ل بەر، هەمی یێ پاقژە و ب عادێ و نیفاسێ پیس نابن.

★ پسیار: ئەرێ ئەو جهێ خوین مایییە پێڤە ژ جلکان، چەوا دێ پاقژ بیت؟

ئەڤ پسیارە ژ پێغەمبەری (ﷺ) هاتەكرن، گۆت: (جلك دێ ئێتە شویشتن پشتی هینگێ دێ ئێتە پەرخاندن).

ئەگەر پشتی پەرخاندنێ شوینوارەك و دەعكینەك ما ب جلكیڤە و ژێڤەنەبوو چو نینە جلك یێ پاقژە و شەرت نینە وەكی بەرێ بزڤریتەڤە.

* ئەرێ خزمەتا وێ چەوایە؟ و دورستە دەستێ خۆ بكەتە د تشتاندا؟

دورستە د خزمەتا مالێدا بیت و د ناڤ مالێ بێت و بچیت، و چو تشت ژ لەشێ وێ یێ پیس نینە، عائیشا (رضي الله عنها) دبێژیت: من هەستی دهەلگرت هەلبەت د كراسێ بێ نڤێژیێدا و من گۆشت ژ هەستی ڤەدكر و پاشی دا هەستی دەمەڤ

پێغەمبەری، دا ئەو ژی دەڤێ خۆ دانینە وی ئەردی یێ من دەڤێ خۆ دانایە سەر.

یان ژی دا ئاڤێ ڤەخۆم و دا دەمەڤ پێغەمبەری، دا دەڤێ خۆ دانینە جهێ من دەڤێ خۆ دانایە سەر[12].

هەروەسا عائیشا دبێژیت: ئەز یا د ڤی کراسیدا بووم، پێغەمبەری سەرێ خۆ دانا سەر کۆشا من و من سەرێ وی شەدکر و سەرێ وی د کۆشا مندا[13].

٤ـ لەشێ ژنا شویکری ژ بلی جهێ شەرەفێ یێ دی هەمی بۆ زەلامی یێ حەلالە، بۆ وی هەیە بۆ خۆ خۆشییێ پێ ببەت.

---

12 ـ موسلمی ڤەگێڕایە.

13 ـ موسلمی ڤەگێڕایە.

عائیــــشا (رضي الله عنها) دبێـــژیت: ئـــەز د گـــەل پێغەمبـەری بـووم، و ئـەز د کراسـێ بـێ نڤێژیێـدا بووم، بەلێ ئەز و ئەو ل سەر ئێك نڤین دنڤستین.

بـەلکی عائیـشا زێـدە دکـەت و دبێـژیت: ئەگـەر خوینا من گەهشتبا جلکێت پێغەمبـەری بـەس ئـەو جهـ ب تنێ دشویشت و پشتی هینگێ ئعتیادی نڤێـژا خۆ دکر[14].

٥ـ ئەگـەر خوینـا ژنـا شـویکری راوەسـتیا دڤێـت بەری زەلام بچیتە نڤینا وێ ئـەو سـەرێ خـۆ بـشۆت هەروەکی باراپتر ژ زانایان وەدبێژن.

٦ـ ژنا د عادێدا د (چلکان)دا دشێت دەرکەڤیت بۆ مزگـەڤتێ رۆژێـت جـەژنێ، بـەلێ نڤێـژێ ناکـەت و ناچیتە د جهـێ نڤێژێڤـە، د نـاڤ حەوشـا مزگـەڤتێ

---

[14] ـ نەسائی و ئەبی داوودی ڤەگێڕایە.

یـان دەرڤـەی حەوشـا مزگـەڤتێ دێ گوهـدانا خوتبـا عەیدێ کـەت، هـەروەکی پێغەمبـەری (ﷺ) گەلـەك تەئکید ل سەر ڤێ چەندێ کری.

٧ــ (خوانــدنا قورئــانێ) هنــدەك زانــا دبێــژن: ناچـێبیت د ڤـی کراسـیدا ژن قورئـانێ بخوینیـت، د گـەل رێـز و رویمـەت گـرتن بـۆ ڤـێ بۆچوونێ.. بـەلێ بۆچۆنا فەرموودەیێت پێغەمبـەری (ﷺ) پـشتگیریێ بـۆ دکـەت کـو بـۆ ژنـێ دورسـتە د ڤـی کراسـیدا قورئانێ بخوینیت.

ئیمام مالك و ئیمام ئەحمـەد د بۆچـۆنەکا خـۆدا، و ئیمامێ شافعی د بۆچۆنەکا خۆدا دبێژن: دورستە ژنا د عادێدا یان د چلکاندا قورئانێ بخوینیت.

دیسا د بۆچـۆنا (**زوهري**)دا ژی دورسـتە قورئـانێ بخوینیت، دیسا ئیمام بوخاری ژی د گەل هنـدێ یـە

دورسته ژنا دعادێدا قورئانێ بخوینیت [١٥] ژ بەر کو ئەگەر ژێ نەهاتە دورستکرن دێ گەلەك زیان ڤێ کەڤیت و دبیت هندەك، هەمی هەیڤان پازدە رۆژان ئانكوو نیڤا ژیێ خۆ بکەڤنە د ڤی کراسیدا، ئەرێ چەوا یا دورستە نیڤا ژیێ خۆ یا دویر بیت ژ قورئانێ؟!!.

ئەو کەسێت دورست نەکەن ڤێ فەرموودەیێ دکەنە نیشان و بەلگە (**لاتقرأ الحائض ولاالجنب شيئاً مـــن القـــرآن**) بەلێ پا ئەڤ فەرموودەیە نەیا دورستە[16]. هەروەکی ئبن ئەلقەیم وە ئبن ئەلتەیمییە و شەوکانی دبێژن ژ بەر کو (ئیسماعیلێ کورێ عەیاشی د رێکا ڤەگوهاستنا ڤێ فەرموودەییێدا و ئیمام ئەحمەد و ئمامێ بوخاری و

15 ـ تحفه الاحوژی ١/ ٣٤٩.

16 ـ بنێرە : نێب الرایە ١/ ٢٧٨ و چعیف سنن التردی یا ئەلبانی ب ١٣.

یەحیایێ کورێ مەعینی د دەرهەقێ ویدا دبێژیت: حەدیسێت وی هەمی ئەوێت ژ حیجازیان و عیراقیان ڤەدگوهێزیت نە د دورستن[17].

دیسا بەلگە و دەلیلێ وان یێ دووێ قیاسە ل سەر جەنابەتێ. بەلێ دیسا ئەڤ قیاسە یا لەوازە و ب کێر نائێت ببیتە بەلگە ل سەر نەدورستکرنا خواندنا قورئانێ، چونکی جەنابەت وەکی عادێ نینە و د گەلەک تشتاندا ڤێجا چەوا وەکی ئێک دئێنە هەژمارتن:

أـ پاقژی ژ جەنابەتێ د دەستێ مرۆڤیدایە و عادە و چلك نە د دەستێ ژنێدایە. و هەتا رۆژێت وێ ب دویماهی نەئێن نەشێت خۆ پاقژ کەت.

---

17 ـ نێب الرایە: ١/٢٧٨.

ب ـ دورسته د عادێدا ئیحرامان بۆ حەجێ یان عومرێ گرێدەت و ل عەرەفێ راوەستیت، بەلێ یێ ب جەنابەت ناچێبیت.

ج ـ جەژنان ب جەنابەت ناچێبیت بێتە مزگەڤتان و گوهدانا خوتبێ بکەت، بەلێ ب عادە چێدبیت هەروەکی پێغەمبەری (ﷺ) گۆتی.

٨ـ دورستە ژن حەبان بخۆت دا عادا خۆ گیرۆ بکەت نەخاسمە هەیڤا رەمەزانێ دا رۆژییێت خۆ بگریت یان وەختێ حەجێ، دا حەجا خۆ ب دویماهی بینیت ب مەرجێ هندێ ئەگەر زیانێ نەگەهینتێ.

٩ـ بۆ خێرە پارچەیەکا پاتەی یان پەمبی بدەتە بەر خوینێ، دا خوین نەکەڤیت.

١٠ـ ل سەر ژنێ نینە د راگرنا عادێ و چلکاندا کەزییێت خۆ ڤەکەت، بەلێ ئەگەر ڤەکەت چێترە بەلێ نەکوو ئەرکە و دڤێت ڤەکەت.

١١ـ بەلێ پا دڤێت ئاڤ بگەهتە ناڤ پرچێ هەمییێ.

عەبدوللایێ کورێ عومەری دگۆتە ژنان بلا پرچا خۆ ڤەکەن، ئەڤ ئاخفتنە گەهشتە دەیکا مە موسلمانان (عائیشا)یێ ئینا گۆت: عەبدولا چەندێ ئەنتیکەیە دبێژتە ژنان کەزییێت خۆ ڤەکەن، وللا ژ ڤەستا نابێژتێ: سەرێت خۆ بتراشن، و پاشی دبێژیت: من و پێغەمبەری پێکڤە سەرێ خۆ دشویشت هەما بەس ئاڤ مە ل سەرێ خۆ دکر و کەزییێت خۆ ڤەنەدکرن[18].

[18] ـ موسلمی ڤەگێڕایە.

١٢ـ دیسا پێدڤیە بزانیت ئەو وەختێ ئەو سەرێ خۆ دشۆت دڤێت چ تشت ل سەر لەش و دەست و نینۆکێت وێ نەبن کو نەهێلن ئاڤ بگەهیتە هەمی لەشی، ئەگەر تشتەك ل سەر لەشی بیت دێ بێژین وەکی سوبغا نینۆکان و نەهێلیت ئاڤ بچیتە لەشی و ئاڤ ل سەر بتەحسیت، وی وەختی ئەو ژ عادێ دەرناکەڤیت، و دەه جاران سەرێ خۆ بشۆت پاقژ نابیت و نڤێژێت وێ د دورست نابن.

١٣ـ ئەگەر ژن یا ب جەنابەت بیت و بەری سەرێ خۆ بشۆت کەڤتە د عادێدا چ ل سەر نینە ئەو ئێکسەر سەرێ خۆ بشۆت و دشێت ب ئێکجار هەردوویان ب سەر شویشتنەکێ راکەت.

خوينا ئستيحازێ

خوينا سێيێ يا ژن دبينيت دبێژنێ ئستيحازە: ئەو خوينە يا بەردەوام ژن دبينيت پشتی وەختێ وێ يێ ئاشكەرا دبۆريت، بۆ نموونە ئەگەر عادا وێ پێنج رۆژ بن، هەيڤەكێ بگەهيتە دەه رۆژان. ئەو پێنج رۆژێت زێدە ئستيجازەنە. يان وەختێ جارا ئێكێ خوينێ دبينيت ژی نەراوەستيت ديسا ئەوژی ئستيحازەيە.

ڤێجا دڤێت ژن گەلەكا شارەزا و ئاقل بيت و ژێك جودا بكەت، چونكی هەر خوينەكێ حوكمێ خۆ يێ هەی، بۆ ئستيحازێ سەرێ خۆ ناشۆت و نە ئەركە بشۆت، بەلێ هەر نڤێژەكا فەرز دێ دەستنڤێژەكێ بۆ گريت و هەتا نڤێژا دی دئێت دشێت هندی بڤێت سونەتان ب وێ دەستنڤێژێ بكەت و بلا خوينێ ژی ببينيت كارتێكرنێ ناكەتە سەر دەستنڤێژا وێ، بەلێ ئەگەر وەختێ نڤێژەكا دی يا فەرز هات دڤێت دەستنڤێژەكا نوی بۆ بگريت و هەر هۆسا.

رێكێت ناسینا عادێ ژ ئستیحازێ

١ـ ئەگەر ژنێ عادا خۆ زانی، و عادا وێ یا ئاشكەرا بیت، هند رۆژان دێ خۆ گریت و پاشی دێ خۆ شۆت و نڤێژان كەت، بەلگە و نیشان بەحسێ ژنەكێ بۆ پێغەمبەری هاتەكرن كو ژنەكا هۆسا یا هەی گەلەك خوینا وێ دئێت، پێغەمبەری (ﷺ) گۆت: (بەری هینگێ چەند رۆژان دما، بلا هند ژ هەیڤێ خۆ بگریت، پاشی بلا سەرێ خۆ بشۆت و نڤێژێت خۆ تێدا بكەت)[19].

٢ـ ب زانینا رەنگێ خوینێ ئەگەر رۆژێت خۆ نەزانیت كا چەندن ب رەنگێ خوینێ دبیت بزانیت، خوینا عادێ یا رەشە، هندی خوین یا رەش بیت دێ خۆ گریت و ئەگەر ژ رەشی دەركەڤت بۆ رەنگەكێ

---

[19] ـ نەسائی ڤەگێڕایە.

دی، وی وەختــی ژ عـادێ دەرکـەڤت و بـێ نڤێـژی ب دویماهی هات، و کەڤتـە د ئـستیحازێدا و دڤێـت سـەرێ خۆ بشۆت و نڤێژێت خۆ بکەت.. بەلگـە و نیـشان ل سەر ڤێ چـەندێ، پێغەمبـەری (ﷺ) گۆتـە فاتیمایـا کچا ئەبی حوبەیشی دەمێ هاتییە دەڤ پێغەمبەری، و گۆتییێ: (ئەز پاقژ نابم؛ خوین هەر یا دئێت ئەز چ بکەم) ئینـا پێغەمبـەری گۆتێ: (خوینـا عـادێ یـا ئاشـکەرایە یـا رەشـە، ئەگـەر ژ وی رەنگی دەرکـەڤت رامانا وێ ئەوە تو ژ عادێ دەرکـەڤتی، دڤێـت سـەرێ خۆ بشۆی و نڤێژێت خۆ بکەی)[٢٠].

٣- ئەگەر رۆژێـت خـۆ نـەزانیت و چ ژ رەنگـی ژی نەزانیت، وەکی کچا ژ نوی بالغ بووی، و ئەڤ خوینـە دیــت و نەراوەســتیا. و ژ نــوی دبینیــت نــە رۆژان

---

20 ـ نەسائی ڤەگێڕایە.

دزانیت نە چو ژ رەنگی دزانیت کو ژێك ببەتە دەرێ، ئەڤە خوینا عادێ یە یا رەشە و ئەڤە یا ئستیحازێ یە رەنگەکێ دیە.. وی وەختی ئەو دێ بەرێ خۆ دەتێ کا باراپتر ژنێت وێ دەڤەرێ نەخاسمە ژنێت نێزیکی وێ ژ خویشك و دۆتمام و کەس و کاران کا چەند دمینن و رۆژێت وان چەندن، هند دێ خۆ گریت و نڤێژان تێدا ناکەت، پشتی هینگێ دێ سەرێ خۆ شۆت و نڤێژان کەت و خەم نینە بلا خوین هەر یا بەردەوام بیت حمنا دشا پێغەمبەری (ﷺ) دبێژیت: ئەز هاتمە دەڤ پێغەمبەری، ل مالا خویشکا من بوو زەینەبێ، من گۆتێ : حال و مەسەلەیێت من ئەڤەنە (کو بەردەوام هەمی هەیڤێ ئەز خوینێ دبینم، و ناهێلیت ئەز نڤێژ و رۆژیان بگرم.. ڤێجا تو چ فەرمان ل من دکەی؟).. ئینا پێغەمبەری گۆتێ:

(بۆچـی تـو پـەمبی ب کارنـائینی، بـەلکی خـوینێ بگریت)، گۆت: پتره ژ هندێ گۆت: (باشـه پاتەیـەکی بێخه بەر) گۆت: ژ هندێ پتره، گـۆت: (جلکەکێ دی بکه بەر خۆ)، گۆت: ژ هندێ پتره خوینا من گەلـەك دئێـت. ئینـا پێغەمبـەری (ﷺ) گـۆتێ: (ئـەز دوو تشتان دێ بۆ ته بێژم هەچیا تو بکەی دورسـته و تـو چـێتر دزانـی، ئەڤـه تـشتەکه ژ شـەیتانی دڤێـت رۆژێت ژنان ل بەر بەرزەکەت (یا پێدڤییـه ئـەم بـۆ شـەیتانی نـەهێلین) شـەش رۆژان ئـان حـەفتان خـۆ بگره پاشی سەرێ خۆ بشۆ و بیست و سێ رۆژان یان بیست و چاران و ب شەڤێت وانڤه نڤێـژ و رۆژیـان بگره[21].

---

[21] ـ ترمزی ڤەگێڕایه.

ئەحكامێت ئستیحازێ

١ـ پشتی ژن ژ عادێ دەردکەڤیت ئێك جار دێ سەرێ خۆ شۆت، و بلا خوینا وێ هەر بمینیت.

٢ـ بۆ نڤێژان ئەگەر خوینا وێ یا بەردەوام بیت و نەراوەستیت هەر نڤێژەکا فەرز دێ دەستنڤێژەکا نوی بۆ گریت و بلا د ناڤبەرا دەستنڤێژێ و نێڤژێ خوینێ ژی بینیت، دەستنڤێژا وێ ناشکێت[22].. بەلگە ل سەر ڤێ فەرموودەیا پێغەمبەرییە (ﷺ) ئەوا (بوخاری) ڤەگوهاستی (ثم **توضىء لكل صلاة**) مەخسەد نڤێژێت فەرزن. بەلێ پێدڤییە د وەختێ نڤێژێدا بیت نە بەری وەختی.

---

[22] ـ بوخاری ڤەدگێریت و دبێژیت: هندوکان دگی کراسیدا تەست د دانا بن خۆ و نڤێژ دکر.

٣ـ پێدڤیـیـه هـەر جارەکا دەسـتنڤێژێ دشـۆت، جهێ خوینێ بشۆت و پاتەیەکی بێختە بەر.

٤ـ نڤینـا وێ یـا دورسـتە و بـلا خوینـا وێ هـەر بهێـت هـەروەکی ئـبن عـەبباس دبێـژیت ل دویـڤ ڤەگێرانا (بوخاری).

٥ـ ژنـا ب ئـستیحازە یـا پاقـژە و دشـێت هـەمی عیبادەتـان بکـەت و پـێ رابییـت (نڤێـژ، رۆژی، ئعتیکـاف، سـاخکرنا شـەڤێت پـیرۆز وەك (**لیلـة القدر**)... هتد).

پـسیارەك: ئەگـەر ژنـا ئـستیحازە دەسـتنڤێژا خـۆ شویـشت و پـشتی هینگـێ ئێکسەر د دویڤـدا خـوین هات کا دێ جارەکا دی دەستنڤێژا خۆ شۆتەڤە؟

بەرسـڤ: نـەخێر دەسـتنڤێژا وێ ناکـەڤیت و دێ نڤێـژا خـۆ کـەت، و ئەگـەر خـۆ ل سـەر شـەملکێ خوینێ ببینیت نڤێژا خۆ ناڕاوەستینیت.

هنـدەك كراسـێت دى ژى يێـت هـەين وەكـى ڤـێ دئێنه حسێبكرن:

١ـ ئەگـەر ژنـێ ئێـشا (سـلس البـول) هـەبيت كـو دەسـتنڤێژا زراڤ خـۆ تـێ نـەگريت و بـەردەوام ببينيت.

٢ـ يان ژى غازات هەبن.

٣ـ يـان ژى ئێـشەك ل جهـێ دەسـتنڤێژێ ب خـۆ بيت هەر ئاڤ تێ بهێت.

د ڤـان سـەروبەراندا ژى ديـسا دێ هـەر نڤێـژەكێ دەستنڤێژەكێ بۆ گريت.

چەوانەیا خۆشویشتنێ
بۆ جەنابەت و عادێ و چلکان

١ـ دڤێت ئنیەتێ بینیت کو ئەڤ سەرشویشتنە بۆ راکرنا چیە.

٢ـ دڤێت ئاڤ بگەهیتە هەمی لەشی و ئەگەر سێ جار لەشێ خۆ بشۆت خێرترە، و جارەك ب تنێ بەسی وێ یە.

٣ـ چێترە بەری ئاڤێ ل سەرێ خۆ بکەت دەستنڤێژا خۆ بگریت.

٤ـ نە مەرجە ژن پرچ و کەزیێت خۆ ڤەکەت ئەگەر ئاڤ بگەهیتە بن هەمی پرچێ.

٥ـ نابیت چ تشت ل سەر لەشی یان نینۆکان بیت، نەهێلیت ئاڤ بگەهیتە هەمی لەشی.

٦ـ یا باشە بێنخۆشیەکێ یان موعەقەمەکی ب کاربینیت.

ژێدەر"

١ ـ الفقه الاسلامي وادلته، د. وهبة الزحيلي.

٢ ـ المغني، لابن قدامة.

٣ ـ اعلام الموقعين، لاين القيم.

٤ ـ تحفة الاحوذى للمبارك فورى.

٥ ـ المفصل في احكام المرأة والبيـت المـسلم، د. عبدالكريم زصدان.

٦ ـ ضعيف سنن الترمذي للالباني.

٧ ـ المختارات الجلية في المسائل الفقهيـة، الـشيخ عبدالرحمن ناصر السعدي.

٨ ـ فقه العبادات، حسن ايوب.

٩ ـ فقه السنة، سيد سابق.

١٠ ـ فتاوى، الشيخ عبدالعزيز بن باز.

ناڤەرۆك:

دیاری ٣
پێشگۆتن ٤
بۆ ژنێ ب تنێ ٦
جوینێت خوینێ ١٠
ژیێ چەندێ ژن خوینێ دبینیت ١٤
نیشانێت بالغبوونا كچێ ١٦
رەنگێ خوینا عادێ ١٨
خوینا عادێ چەند رۆژان ڤەدكێشیت ٢٢
ئەرێ رۆژێت هەمیان هندی ئێكن ٢٤
چەوا ژن دێ رۆژێت خۆ زانیت ٢٥
ئەگەر ژ عادێ خۆ پتر خوین دیت ٢٨
ئەگەر رۆژێت خۆ نەزانین ٢٩
دێ ب چ زانیت ژ بێ نێڤژییێ دەركەڤت ٣٠
هندەك تێبینی د گەل پاڤژییێ ٣١

ئەرێ رۆژ بەلاڤە دبن	٣٤
خوینا بچویکبوونێ	٣٥
ئەڤ خوینە چەند دمینیت	٣٦
ئەحکامێت عادێ و بچویکبوونێ	٤٠
خوینا ئستیحازێ	٥٣
رێکێت ناسینا عادێ ژ ئستیحازێ	٥٤
ئەحکامێت ئستیحازێ	٥٨
چەوانیا خۆشویشتنێ	٦١
ژێدەر	٦٢